

I - POLAZIŠTA

e/ Zdravstvo i socijalna skrb

Na području Općine djeluje Zdravstvena ambulanta Sveta Marija s 4 zaposlenih (jedan liječnički tim) i stomatološka ordinacija. Zdravstvena ambulanta pruža stanovništvu Općine primarnu zdravstvenu zaštitu (zdravstveno-preventivnu i sanitarnu zaštitu), a za ostale usluge stanovništvo mora odlaziti u Čakovec gdje su zdravstvene usluge organizirane kroz: Dom zdravlja, Opću bolnicu Čakovec, Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije Čakovec.

Socijalna skrb stanovništva organizirana je kroz državne ustanove i različite udruge koje djeluju na području Županije, ali ne i na području same Općine. Centar za socijalni rad ima sjedište u Čakovcu.

f/ Kultura

U naseljima postoje društveni, vatrogasni, lovački i ribički domovi koji su povremena stjecišta društvenih zbivanja.

U sklopu Društvenog doma Sveta Marija djeluje Kulturno-umjetničko društvo "Ivan Mustać - Kantor", a u sklopu Društvenog doma Donji Mihaljevec Pjevački zbor "Donji Mihaljevec". U sklopu osnovne škole postoji knjižnica i čitaonica, a organizirane su i razne izvannastavne aktivnosti za djecu kao što su folklor, pjevački zbor, likovna, literarna i druge sekcije.

g/ Šport i rekreacija

Okosnicu športa u Općini čine dva nogometna kluba sa svojim igralištima i pratećim građevinama. U Svetoj Mariji NK "Mladost" i u Donjem Mihaljevcu NK "Drava", te Tenis klub "Sveta Marija".

Glavni nositelj tjelesnog odgoja djece i mladeži je škola, u redovnoj nastavi i izvannastavnim aktivnostima.

Iako su na području športa i rekreacije u proteklom razdoblju u Općini učinjeni neki pomaci, još je uvijek relativno mali postotak stanovništva obuhvaćen tim aktivnostima. Sadašnja situacija i mogućnosti za razvoj ne mogu u potpunosti zadovoljiti potrebe stanovništva.

h/ Udruge građana

Na području Općine djeluju dva vatrogasna društva DVD Sveta Marija i DVD Donji Mihaljevec.

Od ostalih udruga građana koje sudjeluju u javnom životu s kulturnim aktivnostima (osim KUD-ova) su:

- u naselju Svetoj Mariji – Društvo žena "Amalija Kranjec", Organizacija umirovljenika, Udruga mladeži "Vatreni", KLA "Zdravi život", UHVDR ogranak,

I - POLAZIŠTA

- u naselju D. Mihaljevec – Društvo žena, Udruga mladeži "Biseri", Klub ljubitelja prirode "Ranč".

1.1.1.1. Graditeljska i kulturna baština

Slika 3 – Sveta Marija,

Slika 4 – Sveta Marija,
crkva Uznesenja Marijina

Župna

Slika 5 – Sveta Marija,
kurija župnog dvora

Na području Općine Sveta Marija, graditeljsku baštinu koja je zaštićena kao kulturno dobro, nalazimo u naselju Sveta Marija.

a/ Zaštićena graditeljska baština

1. **Župna crkva Uznesenja Marijina (sl. 24, 25)** – zaštićena je Rješenjem o preventivnoj zaštiti spomenika kulture, Klasa: UP/612-08/98-01/23, Ur. broj: 532-19-01-99-3 koje je izdao Konzervatorski odjel u Varaždinu 1999.g.. U Rješenju o zaštiti obuhvaćena je i kurija župnog dvora, te neposredna okolina zaštićenih građevina. To je longitudinalna kasnobarokna crkva, smještena u zapadnom dijelu sela. Izgrađena je krajem 18.st. na mjestu stare srednjovjekovne crkve, porušene 1779.g. Unutrašnjost je svođena baldahinskim svodovima u tri traveja, bogato ukrašena višestrukim profilacijama, štuko ukrasima i skladno oslikana. Iz razdoblja kasnog baroka su i šest oltara i propovjedaonica. Za razliku od unutrašnjosti, vanjšina je skromna, ritmizirana pilastrima i prozorima.
2. **Kurija župnog dvora (sl. 26)** – izgrađena je sredinom 19.st. sjeveroistočno od crkve u tradiciji kasnobarokne, tj. klasicističke arhitekture. Radi se o jednokatnoj građevini pravokutnog tlocrta i jednostavne vanjšine. Iako skromnijih arhitektonskih karakteristika, ovo je kurija skladnih dimenzija i očuvane unutrašnjosti. Zaštićena je istim Rješenjem kao i župna crkva.

Za područje čitave Hrvatske u tijeku je revizija *Registra kulturnih dobara* (i preventivno zaštićenih kulturnih dobara). Novim Rješenjem o utvrđivanju svojstva kulturnog dobra, čije je donošenje u tijeku, biti će obuhvaćena župna crkva, kurija župnog dvora i pil Bogorodice (kao arhitektonski sklop) smješten uz crkvu u malom parku, a koji je ovdje spomenut u popisu evidentirane baštine.

I - POLAZIŠTA

Slika 6 – Sveta Marija,
Bogorodice

pil

Slika 7 – Sveta Marija,
pil Bogorodice

Slika 8 – Sveta Marija,
stara škola

Slika 9 – Sveta Marija,
stara škola

b/ Popis evidentirane graditeljske baštine

SVETA MARIJA

3. **Pil Bogorodice (sl. 27, 28)** – nalazi se u malom parku smještenom južno uz crkvu. U izvorima se spominje 1822.g. Na kvadratični postament postavljen je jednostavni stup s nasmijanom glavicom kerubina na kapitelu. Marija stoji na oblaku i u naručju drži malog Isusa. U tijeku je postupak donošenja Rješenja o njegovoj zaštiti.
4. **Stara škola (sl. 29, 30)** – predstavlja vrlo kvalitetan i vrlo rijedak primjer očuvane katne građevine urbanog karaktera nastale krajem 19.st. unutar ruralnog okruženja tipičnog sela donjeg Međimurja. Smještena je u blizini župne crkve s njene južne strane. Uz župnu crkvu i kuriju župnog dvora čini spomenički centar naselja. Sagledavajući šire ovaj dio naselja zajedno sa svim drugim uspostavljenim i očuvanim prostornim elementima ulice (građevinski pravac, proširenje koridora ulice, mali park, prostor pred crkvom, kurija župnog dvora), ova je građevina

I - POLAZIŠTA

sastavni dio vrijednog segmenta najstarijeg dijela naselja neosporne ambijentalne i povijesne vrijednosti.

Slika 10 – Sveta Marija, poklonac Sv. Križa

Slika 11 – Sveta Marija, poklonac Sv. Križa

Slika 12 – Sveta Marija, poklonac Sv. Križa

Slika 13 – Sveta Marija, kapelica Sv. Pavla Pustinjaka (danas Sv. Florijana)

Slika 14 – Sveta Marija, pil Majke Božje

Slika 15 – Sveta Marija, raspelo na groblju

5. **Poklonac Sv. Križa (sl. 31, 32, 33)** – građen je u obliku kapelice otvorene s tri strane. Smješten je u uz glavnu prometnicu u istočnom dijelu sela. Vizitacija iz god. 1822. spominje statuu unutar poklonca. Danas se u pokloncu nalazi drveno raspelo. Na svodu je oslik s biblijskim motivom.
6. **Kapelica Sv. Pavla Pustinjaka (danas kapelica Sv. Florijana, sl. 34)** – to je minijaturna kapela nastala u vezi s javnom plastikom. U malom mjerilu uzima oblik većih crkvenih zgrada. Iza manjeg četverokutnog prostora lađe je polukružno svetište. Kip sv. Pavla u unutrašnjosti spominje se 1793.g. U kapelici su i kipovi sv. Ivana Nepomuka i sv. Florijana. Zapažene su zidne slikarije. Godina 1825. na pročelju vjerojatno je godina gradnje. Draž ove kapele je u inventivnom rješavanju detalja i nepretencioznim dimenzijama u odnosu prema ambijentu. Nažalost, recentnom izgradnjom u

I - POLAZIŠTA

neposrednoj blizini bitno je umanjena mogućnost cjelovitog sagledavanja ovog ruralističnog akcenta, a sam ambijent tipičnog seoskog susjedstva je devastiran.

7. **Pil Majke Božje (sl. 35)** – recentni pil na visokom mramornom postamentu. Postavljen je 1995.g. na istaknutom mjestu, unutar zelene površine nasuprot glavnog ulaza u župnu crkvu. Na tom je mjestu bilo raspelo iz 1949.g.
8. **Raspelo na groblju (sl. 36)** – kameno raspelo, podignuto vjerojatno oko 1900.g. Smješteno je usred groblja, a nedavno je obnovljeno.

Izvan naselja, na poljskom putu prema Donjem Mihaljevcu nalazilo se lijepo kameno raspelo za koje nemamo podataka o vremenu nastanka. Raspelo je postojalo sve do 1994.g. kada je uklonjeno i na njegovom mjestu 1995.g. podignuto novo, betonsko, bez posebne vrijednosti.

DONJI MIHALJEVEC

Slika 16 – Donji Mihaljevec, poklonac Majke Božje (Immaculate)

Slika 17 – Donji Mihaljevec, poklonac Majke Božje (Immaculate)

Slika 18 – Donji Mihaljevec, poklonac Tužnog Krista

Slika 19 – Donji Mihaljevec, poklonac Tužnog Krista

9. **Poklonac Majke Božje (Immaculate, sl. 37, 38)** – smješten je na sjevernom raskrižju u selu, kod ceste za Čukovec. Građen je u obliku kapelice otvorene s tri strane, polukružnog završetka. Unutar poklonca je kip Bogorodice u niši. Po oblikovnim karakteristikama, mogao je nastati u 18/19.st. Iako nemamo povijesnih podataka, vizualnim pregledom možemo zaključiti da je recentnim intervencijama na njegovoj obnovi vanjština poklonca dosta pojednostavljena.
10. **Poklonac Tužnog Krista (sl. 39, 40)** – smješten je na istočnom raskrižju u selu. Građen je u obliku zatvorene kapelice, s prednje strane otvorene vratima s polukružnim završetkom, a na bočnim stranama nalaze se dva mala pravokutna prozora. Stražnja strana je polukružno završena. U unutrašnjosti je mala niša sa skulpturom

I - POLAZIŠTA

Krista Premišljevača, a pred njom dvije velike skulpture anđela adoranta, no ni jedna od skulptura nije izvorna.

Slika 20 – Donji Mihaljevec, mala kapela Sv. Antuna Padovanskog – spomen obilježje

Slika 21 – Donji Mihaljevec, mala kapela Sv. Antuna Padovanskog – spomen obilježje

Slika 22 – Donji Mihaljevec, kameno raspelo

U naselju su do nedavno postojala još dva vrijedna sakralna spomenika, a kojih na žalost danas više nema:

11. **Mala kapela Sv. Antuna Padovanskog (sl. 41, 42)** – Bila je smještena u sjeveroistočnom dijelu sela. Podigao ju je narod 1813. g., a stajala je ovdje do 1987.g. Na mjestu nekadašnje kapele vjernici su 1996.g. postavili spomen obilježje.
12. **Kameno raspelo (sl. 43)** – bilo je postavljeno na zapadnom rubu sela uz glavnu cestu prema Draškovcu. Dvodijelna baza bila je ukrašena reljefnim prikazima svetačkih figura u plitkim nišama. Staro raspelo postojalo je sve do 1994.g. kada je uklonjeno i na njegovo mjesto postavljeno novo "industrijsko" raspelo bez vrijednosti.

c/ Popis arheoloških lokaliteta i nalazišta na području Općine

Za popis arheološke baštine korišteni su podaci iz *Registra arheoloških nalazišta i nalaza sjeverozapadne Hrvatske* iz 1977.g., te podaci iz knjige A. Horvat: "Spomenici arhitekture i likovnih umjetnosti u Međimurju".

PODRUČJE NASELJA SVETA MARIJA

1. **Gradinka** – arheološki lokalitet iz perioda antike. Pronađen je novac – srebrnjaci iz 2.-3.st. Lokalitet je 1,5km sjeverno od današnjeg naselja (povišeni teren pogodan za naselje). Radi se o slučajnom nalazu koji se čuva u Muzeju Međimurja u Čakovcu. Ovaj lokalitet potrebno je istražiti, budući da su ovdje pronađeni i nalazi koji se pripisuju bjelobrdskoj kulturi.

I - POLAZIŠTA

2. **Predmostje (Prekmostje)** – A. Horvat u spomenutoj knjizi navodi ovaj položaj jugoistočno od sela, gdje su nađeni ulomci opeka.
3. **Župna crkva Uznesenja Marijina** - – na mjestu današnje crkve bila je gotička građevina. Ta je crkva porušena 1779.g., a krajem 18.st. na njenom je mjestu izgrađena nova, današnja. Iako nije spomenut u Registru, ovaj je lokalitet svakako potrebno istražiti.

PODRUČJE NASELJA DONJI MIHALJEVEC

4. **Kanica, Kalnica** – teren 500m istočno uz prugu od željezničke stanice D. Mihaljevec. To je ravni teren kojeg presijeca nekoliko isušenih potoka. Otkrivena je nekropola pod tumulima.

d/ **Popis evidentirane tradicijske stambene arhitekture**

Osim navedene baštine, na području Općine Sveta Marija nalazimo rijetke primjere tradicijske stambene arhitekture. Promjene u načinu života i rada lokalnog stanovništva u posljednjim desetljećima utjecale su na izgled i oblikovanje stambene arhitekture ruralne sredine. Nove stambene kuće nerijetko su visoke katnice, koje se grade bez osjećaja za mjerilo i proporciju tradicijskog međimurskog sela.

Zbog toga preostali rijetki primjeri tradicijske stambene arhitekture (koja se u oblikovanju detalja pročelja, ali i ambijenta ulice, ne može usporediti s uglavnom bezličnom novogradnjom), imaju tim više veći značaj za lokalnu sredinu.

SVETA MariJA

Slika 23 – Sveta Marija,

Slika 24 – Sveta Marija,
ul. br. 15 – tradicijska stambena arhitektura iz 1876.g.

Glavna

I - POLAZIŠTA

13. **Glavna ul. br. 15 (sl. 44, 45)** – lijepo očuvana stambena građevina iz 1876.g.

Slika 25 – Sveta Marija,

Slika 26 – Sveta Marija,

dvije tradicijske građevine

Slika 27 – Sveta Marija,
tri skromne tradicijske građevine

Slika 28 – Sveta Marija,
tradicijska prizemnica

14. **Dvije tradicijske građevine (sl. 46, 47)** – smještene usred sela (ul. Matije Gupca). Svojim su dužim pročeljem okrenute na ulicu
15. **Tri skromne tradicijske građevine (sl. 48)** – smještene jedna do druge na susjednim česticama u sjevernom dijelu sela (ul. Katarine Zrinski)
16. **Tradicijska prizemnica (sl. 49)** – smještena u istočnom dijelu naselja, (ul. Rade Končara)

DONJI MIHALJEVEC

Slika 29 – Donji Mihaljevec,

Slika 30 – Donji Mihaljevec,

Slika 31 – Donji Mihaljevec,

Prvomajska ul. br. 9 i 11 – dvije male tradicijske stambene prizemnice

17. **Prvomajska ul. 9 i 11 (sl. 50, 51, 52)** – dvije male tradicijske stambene prizemnice. Smještene su na susjednim česticama. Osim građevina ostala je većim dijelom sačuvana i ulična ograda koja se sastojala od zidanih, ožbukanih i ukrašenih

I - POLAZIŠTA

stupova. U prednjem dijelu dvorišta nalazi se nekoliko tradicijskih kukurušnjaka pletenih od šiblja.

Slika 32 – Donji Mihaljevec,
tradicijski stambeni kompleks

Slika 33 – Donji Mihaljevec,

Slika 34 – Donji Mihaljevec,
visoka stambena prizemnica

Slika 35 - Donji Mihaljevec,
tradicijska građevina "u ključ"

18. **Tradicijski stambeni kompleks (sl. 53, 54)** – nekoliko stambenih i gospodarskih građevina smještenih u starom dijelu sela nasuprot vatrogasnog doma i osnovne škole. Osim stambenih građevina uz ulicu, ostale su očuvane gospodarske građevine u unutrašnjosti čestica, tradicijski pleteni kukurušnjak, te drvena ulična ograda (plot) između zidanih stupova. Predstavlja jedan od rijetkih tradicijskih sklopova očuvanih u svim elementima na čitavom području Općine.
19. **Visoka stambena prizemnica (sl. 55)** – smještena je u središnjem dijelu sela, zapadno od vatrogasnog doma, na kbr. 58. Iako skromnih tlocrtnih dimenzija, sa četiri prozorske osi na ulicu odaje dojam građanske kuće.
20. **Tradicijska građevina "u ključ" (sl. 56)** – smještena usred naselja u njegovom najstarijem dijelu, na kbr. 13.

Osim navedene zaštićene i evidentirane baštine, u ovim naseljima nalazimo brojne drvene kukurušnjake građene na tradicionalni način karakterističan za ovaj kraj, tj. s drvenom konstrukcijom i ispunom od šiblja.

Ljeskove grane – šibe, u povijesti ovog kraja služile su za gradnju nastamba, gospodarskih zgrada, kukurušnjaka i ograda, od čega se u ovim naseljima najduže zadržala gradnja kukurušnjaka, čija pojava u dvorištima uvelike pridonosi ljepoti ambijenta ovih naselja.

1.1.1.2. Prirodna baština

Priroda predstavlja temeljnu vrijednost, čija se zaštita provodi očuvanjem biološke i krajobrazne raznolikosti, te zaštitom prirodnih vrijednosti. Svatko se mora ponašati tako da pridonosi očuvanju biološke i krajobrazne raznolikosti, zaštiti prirodnih vrijednosti i očuvanju općekorisne uloge prirode.

ZNAČAJNI KRAJOBRAZ RIJEKE MURE

Na području Općine sukladno *Zakonu o zaštiti prirode* od 2002. godine zaštićeno je šire područje koje gravitira rijeci Muri. Područje uz rijeku Muru proglašeno je zaštićenim u kategoriji Zaštićeni krajolik sukladno starom *Zakonu o zaštiti prirode* iz 1994. godine.

Stupanjem na snagu novog *Zakona o zaštiti prirode* (NN br. 162/03), odnosno temeljem članka 293. stavka 3. predmetnog Zakona ovaj zaštićeni dio prirode postaje Značajni krajobraz.

Značajni krajobraz prirodni je ili kultivirani predjel velike krajobrazne vrijednosti i biološke raznolikosti ili kulturno-povijesne vrijednosti, odnosno krajobraz očuvanih jedinstvenih obilježja karakterističnih za pojedino područje, namijenjen odmoru i rekreaciji.

Značajni krajobraz rijeke Mure zbog prirodnih i kulturnih vrijednosti, kao što su dinamika rijeke, fluvijalno močvarni lokaliteti, vlažne šume, šumarci i livade, poljske živice, poljoprivredne površine, bogatstvo biljnih i životinjskih vrsta te visoki stupanj vizualnog sklada, zaštićen je kako bi se očuvale ne samo lokalne posebnosti područja već identitet čitavog prostora Međimurja.

Značajni krajobraz na prostoru Općine obuhvaća područje unutar sljedećih granica:

- zapadna, sjeverna i istočna granica Značajnog krajobraza rijeke Mure idu granicom Općine Sveta Marija,
- južna granica Značajnog krajobraza rijeke Mure na zapadu počinje od lokalne ceste br. L-20041 koji spaja naselje Čukovec s naseljem Donji Mihaljevec, granica zatim slijedi granice građevinskog područja naselja Donji Mihaljevec na udaljenosti od 500m, kanal Vidovečki Bistrec, pa nakon toga putem koji od kanala vodi prema naselju Sveta Marija, granicom građevinskog područja naselja Sveta Marija, te poljskim putem koji se nastavlja na Ulicu Vladimira Nazora u naselju Sveta Marija i vodi do naselja Donji Vidovec, odnosno granice Općine Donji Vidovec.

Područje Značajnog krajobraza rijeke Mure na području Općine najvećim dijelom čini kultivirani krajobraz, kojeg karakteriziraju poljoprivredne površine, šumice i poljske živice unutar obrađenog agrarnog krajobraza, te regulirani vodotoci Rakovnica, Stara Trnava i Bistrec. Krajobraz zaštićenog područja na prostoru Općine predstavlja složenu prostornu pojavu u kojoj se odražavaju promjene društvenih i gospodarskih odnosa, promjene u proizvodnim procesima, te sve ono što pripada boravljenju i djelovanju čovjeka u nekom okolišu.

Kulturno-krajobrazne vrijednosti ovog područja čine pojavni oblici krajobraznih struktura koji su nastali kao rezultat dugotrajnog gospodarskog korištenja prostora, a to su uzorci parcelacije, oranice, travnjaci, mreža poljskih putova, kanali, voćnjaci, plohe vrtova. Poljodjelska proizvodnja područja obuhvata plana prilagođena je prirodnim značajkama, te oblikuje krajobraz visokog stupnja harmonije i vizualnog sklada.

U ekološke vrijednosti predmetnog krajobraza možemo ubrojiti raznolikost, prisutnost poljskih živica, pojedinačnih stabla, grupa drveća, vodotoka, udaljenost od naselja, povezanost površina i veličinu građevnih čestica.

I - POLAZIŠTA

U vizualne vrijednosti ponajprije moramo ubrojiti različite kulture. Osnovnu karakteristiku području obuhvata daju nasadi košaračke šibe unutar oraničnih površina zasijanih prvenstveno žitaricama. Crvena boja izbojka utječe ponajprije na cjelokupni vizualni dojam površina i omogućuje da površina djeluje na promatrača manja u prostoru, skraćuju i sužuju prostor, odnosno potiskuju sadržaj u pozadinu te se stapaju sa zelenilom šumaraka i okolnim travnjačkim i oraničnim površinama.

S obzirom da se na 73,26% područja Općine prostire zaštićeno područje, Značajni krajobraz rijeke Mure i Drave, problem ovog područja leži u činjenici da je praktična zaštita slaba i neučinkovita, stoga se kao prioritet nameće inventarizacija, vrednovanje, te odgovarajuća zaštita vlažnih staništa koja uključuje i izradu plana upravljanja.

Planom upravljanja trebalo bi odrediti upravljanje zaštićenim područjem, odnosno plan mora odrediti razvojne smjernice, način izvođenja zaštite, korištenje i upravljanje zaštićenim područjem, te odrediti smjernice za zaštitu i očuvanje prirodnih vrijednosti zaštićenog područja uz uvažavanje potreba lokalnog stanovništva.

Uređenje i korištenje prirodnih dobara u Značajnom krajobrazu rijeke Mure provodi se temeljem *Mjera zaštite Značajnog krajobrazu rijeke Mure*, koje su objavljene u službenom glasilu Međimurske županije (*Sl. glasnik MŽ br. 1/03.*)

Najbolju zaštitu ipak još uvijek predstavlja odgoj čovjekova odnosa prema prirodi i živom svijetu odnosno upoznavanje s prirodnim vrijednostima područja u kojem živimo. Stoga se i ovim Planom u prvom redu ističe briga za očuvanje ne samo zaštićenog područja Općine već cjelokupnog okoliša i njegovih sastavnica.

Nestanak pojedinih vrsta i postanak novih prirodni je i evolutivni i biološki proces u prirodi. Prirodnim nestankom određene vrste odnosi u prirodi ostaju uravnoteženi. Nepovoljne su one promjene koje dovode do nestanka vrste, a u njih spadaju onečišćenje vodotoka, regulacija vodotoka, promjene u vodnom režimu, unošenje stranih vrsta. Vlažna staništa, kakva postoje na ovom prostoru, ujedno su i najugroženiji ekološki sustavi na području Općine.

Razlozi ugroženosti leže ponajprije u problemu onečišćenja voda, odnosno urbanizacijom se stvaraju sve veće količine otpadnih voda, što opterećuje prirodne vodotoke koji služe kao prijamnici.

Slika 36 – Kockavica,
(*Fritillaria meleagris L.*)

Zatim su tu promjene u vodnom režimu, na ovom području regulacija vodotoka Rakovnica, Bistrec, Stara Trnava, te fizičke i biološke promjene (zatrpavanje i prirodno zaraštavanje). Takve promjene dovode uglavnom do potpunog uništenja močvarnih staništa i stvaranja novih ekoloških sustava. Novostvoreni ekološki sustavi s drugim vrstama dovode do osiromašenja flore i faune u cjelini, te gubitka mehanizma za održavanje i prirodnu obnovu močvarnih sustava.

Na području Općine Sveta Marija evidentirana je ugrožena i zaštićena, od 1958. godine temeljem *Zakona o zaštiti prirode*, biljna vrsta kockavica (*Fritillaria meleagris L.*) (područje zvano "Fojesak"). Ova vrsta obrasta vlažna i povremeno plavljena staništa koja su obogaćena hranjivima. Glavni su uzroci izmjene brojnosti ove vrste: promjene staništa isušivanjem, prenamjena livada u oranice, primjena umjetnih gnojiva i drugih kemijskih sredstava, intenzivna eksploatacija travnjaka, te masovno sabiranje u vrijeme cvatnje.

I - POLAZIŠTA

Slika 37 – Krajobraz uz rijeku Muru

Slika 38 – Krajobraz uz rijeku Muru

Slika 39 – Krajobraz uz rijeku Muru

Slika 40 – Krajobraz uz rijeku Muru

Kako za područje Općine nije napravljena inventarizacija i kartiranje u pogledu biljnih i životinjskih vrsta, pretpostavlja se da na ovom području obitavaju još neke ugrožene i rijetke biljne i životinjske vrste vodenih i močvarnih staništa (strelica, rezac, patuljasti rogoz, pastrn, čaplje, vodomar, vidra, rode, patke).

Zaštita i očuvanje ovih ugroženih i rijetkih biljnih i životinjskih vrsta osigurana je Zakonom o zaštiti prirode, te provedbenim propisima koji proizlaze iz Zakona (*Pravilnik o zaštiti pojedinih vrsta ptica, Pravilnik o zaštiti pojedinih vrsta sisavaca, Pravilnik o zaštiti riječnih rakova, Pravilnik o zaštiti vodozemaca, Pravilnik o zaštiti kopnenih puževa, Pravilnik o zaštiti pojedinih vrsta gmazova i dr.*).

ZNAČAJNI KRAJOBRAZ RIJEKE DRAVE

Prema Prostornom planu Međimurske županije staro korito rijeke Drave (dio područja između akumulacijskog jezera HE Dubrava i granice Općine Donji Vidovec) evidentiran je kao Zaštićeni krajolik Drava (Značajni krajobraz prema novom Zakonu o zaštiti prirode). Predio je to u kojem su još uvijek sačuvani rukavci, sprudovi, meandri, šume i šumarci.

Prema Prostornom planu Međimurske županije ovaj je prostor planiran kao osobito vrijedan predio, koji spada u obuhvat obvezne izrade *Prostornog plana područja posebnih obilježja*.

I - POLAZIŠTA

Slika 41 – Krajobraz uz rijeku Dravu

Područje uz rijeku Dravu na području Općine obuhvaća dio akumulacijskog jezera HE Dubrava i ostatke starog korita rijeke Drave. Kod izgradnje akumulacijskih jezera nizinske šume značajno su smanjene, a hidroenergetski sustavi izazvali su pad razine podzemnih voda u područjima oko starog korita rijeke Drave.

Upravo unutar šumskih površina nastale su najveće promjene, odnosno šumske površine koje su stoljećima bile pod specifičnim režimom opskrbljivanja vodom našle su se u promijenjenim ekološkim uvjetima. Neke vrste drveća (topola, vrbe, hrast lužnjak) nisu se uspjele prilagoditi novo nastalim uvjetima, te je došlo do usporavanja njihovog rasta i sušenja nekih dijelova tih sastojina. Upravo se te šume odlikuju i bogatstvom faune, a naročito vrste koje su drugdje ugrožene ili su već nestale. Uz obalu i rukavce rijeke Drave još se može naći vidra, koja je prije bila široko rasprostranjena u svim močvarnim staništima, a danas je ugrožena vrsta. Uz vidru ovdje možemo naći još neke vrste zaštićene Zakonom, a posebno specifične vrste ornitofaune koje se gnijezde na ostacima autohtone vegetacije vrba i topola. Isto tako na livadama, oranicama i šumarcima obitava lovna divljač (fazan, srna).

Vegetacija područja uz rijeku Muru i Dravu izmijenjena je djelovanjem čovjeka. Posebno se to odnosi na šume područja, koje su u prošlosti znatno iskrčene i pretvorene u poljoprivredne površine, a fluvijalni ambijenti sve više uzmiču uslijed raznih vodotehničkih zahvata (akumulacije, regulacije, prekopavanja, gradnja nasipa).

Županija, a time i Općina, prepoznala je vrijednost šireg područja uz rijeku Muru i zaštitila ga u kategoriji Značajan krajobraz. Ovim Prostornim planom nalaže se potreba i za očuvanjem preostalog starog toka rijeke Drave od završetka odvodnog kanala s pripadajućim ostacima nekadašnjih nizinskih šuma.

Isto tako vrlo je važno očuvati okoliš unutar samih naselja, a posebno civilnih i sakralnih građevina. Danas je većina tih prostora devastirana, pojedina stabla služe kao oglasni stupovi, a sama zaštita i sanacija oštećenih stabla prepuštena je vremenu i nestručnom orezivanju pojedinih suhih grana. Unutar samih naselja (okućnice kuća) sade se uglavnom crnogorične vrste drveća (smreka, borovica, tuja). U nekim predvrtovima, te unutar javnog zelenila zastupljena je tisa (*Taxus baccata L.*) grmolikog oblika. Tisa spada u osjetljive vrste, odnosno to je vrsta koja bi mogla prijeći u kategoriju ugroženih, ako potraju negativni uvjeti. Zbog finog, lijepog i lako obradivog drva, odnosno trajnosti i tvrdoće drva, puno se već odavno iskorištava. To je dovelo do negativnih posljedica za širenje i opstanak tog stabla u prirodi. Iako je već zastupljena unutar zelenila naselja kao ukrasna vrsta, može se saditi i uzgojiti još više stabala ove vrste. Njenim se plodovima hrane ptice koje potpomažu širenju ove vrste raznošenjem sjemena.

KRAJOBRAZ

Krajobraz je odraz prirodnih i kulturnih obilježja prostora, te prirodnih i antropogenih procesa koji se u njemu odvijaju. Jedno od općih polazišta zaštite krajobrazu je zaštita krajobrazne raznolikosti, na čijoj se zaštiti temelji sveukupno vrednovanje prostora. Tek se nakon spoznaja o sve većoj ugroženosti čovjekova okoliša, odnosno ugroženosti krajobrazu kao njegova dijela počelo ozbiljnije razmišljati i govoriti o vrijednostima krajobrazu. U vrednovanju krajobrazu nema univerzalnih mjerila, ali se većina ljudi može složiti oko nekih objektivnih vrijednosti krajobrazu, kao što su to na području Općine vodene površine.

Prirodni krajobraz

Isto tako možemo reći da je očuvan krajobraz jedan od elemenata kvalitete života, a razvitkom turizma dobiva i gospodarsku dimenziju. Kao što je već spomenuto u krajobrazu se osim prirode ogleda prisutnost čovjeka sa svim posljedicama njegova djelovanja (graditeljstvo, obrada i korištenje zemljišta), iako ta raznolikost istovremeno ne mora značiti i veću kvalitetu prostora.

Ono što je posebno važno i značajno je to da je ostalo vrlo malo prirodnih i doprirodnih područja, a sve više prevladavaju poluprirodna i umjetna područja, koja je u većoj mjeri ili potpuno promijenio čovjek. U krajobrazu Općine ogleda se vrijednost i međusobni odnos biološke raznolikosti i kulturne baštine.

Područje Općine karakterizira široka aluvijalna ravan nastala djelovanjem Mure i Drave, koja je ispunjena pleistocenskim glinama i praporom, te recentnim nanosima spomenutih rijeka, čija je osnovna karakteristika, pogotovo Drave, mali pad i mnoštvo meandra. Promatrano s županijske razine područje Općine geografski pripada cjelini Donje Međimurje, koju karakterizira nizinski reljef blago nagnut prema istoku, u smjeru otjecanja glavnih tokova.

Na području Općine dominira kultivirani krajolik, čije je temeljno obilježje usitnjenost posjeda.

Vodne površine, u sjevernom dijelu Općine vodotoci Rakovnica i Bistrec, a u južnom akumulacijsko jezero HE Dubrava s odvodnim kanalima, te ostatak starog toka rijeke Drave s ostacima nekadašnjih rukavaca i meandara i specifičnom vegetacijom obrubljuju kultivirano područje i daju posebno obilježje području Općine.

Na sliku krajobrazu Općine u velikoj su mjeri utjecale promjene u poljodjelskoj proizvodnji (komasacija, sitna parcelacija, prenamjena površina, modernizacija poljoprivredne proizvodnje), širenje naselja, korištenje prirodnih resursa (eksploatacija šljunka i pijeska unutar Dravskog područja te energetska korištenje rijeke Drave), odnosno veliki infrastrukturni zahvati (izgradnja jezera Dubrava, odvodnog kanala, nasipa, regulacija Rakovnice, Bistrec i Stare Trnave i pretvaranje u kanale, izgradnja željezničke pruge).

Korištenje zemljišta i vodenih površina, te dijelom izgradnja i širenje naselja najviše su utjecali na krajobraz Općine.

Najveći dio Općine može se smatrati kultiviranim krajobrazom, odnosno dijelovi uz rijeku Dravu, te prostor sjeverno od Rakovnice, prema samoj rijeci Muri prirodi blizak krajobraz.

I - POLAZIŠTA

Kultivirani krajobraz

Kultivirani krajobraz određen je poljodjelstvom kao osnovnim načinom korištenja zemljišta. Poljoprivredna proizvodnja je primarna proizvodna djelatnost s osobitim proizvodnim ciklusom podložna tehnološkim promjenama. Ona koristi prirodne datosti i resurse i ovisi o socio-ekonomskim promjenama. Osobine poljodjelskog krajobraza vezane su uz njihovu višenamjensku uporabu, te splet antropogenih i prirodnih čimbenika.

Najveći dio kultiviranog krajobraza Općine čine naselja, poljodjelski krajobraz zajedno sa šumama. Skladnim omjerom ovih dvaju načina korištenja na prostoru Općine u krajobrazu je ostvaren dobar odnos prirodnih i stvorenih krajobraznih elemenata. Usklađenost prirodnih i stvorenih krajobraznih elemenata na području obuhvata djeluje ponajprije na vizualne i scenske kvalitete poljoprivrednog krajobraza i njegovu cjelokupnu boravišnu privlačnost.

Kultivirani krajobraz s visokim stupnjem vizualnog sklada, kao što je to slučaj na području Općine, predstavlja ujedno i vrijedne prostore bio i krajobrazne raznolikosti.

Posebno je značajna krajobrazna raznolikost područja, jer je od velike važnosti u očuvanju ravnoteže poljodjelskog krajobraza, a potrebna je u očuvanju mnogih životinjskih vrsta korisnih u poljoprivredi, s obzirom da one traže više od jednog ekosustava u cilju preživljavanja i razmnožavanja.

Raznolikost u poljodjelskom ekosustavu posebice doprinosi sposobnosti ekosustava da osigura odvijanje mnogih važnih funkcija na više načina.

Slika 42 – Kultivirani krajobraz

Slika 43 – Kultivirani krajobraz

Izgrađene strukture naselja

Maleni prostor Općine mozaik je najraznovrsnijih prirodnih datosti, ali i mnoštva oblika čovjekova djelovanja, međutim mnoge su krajobrazne vrijednosti degradirane. Naselja Donji Mihaljevec i Sveta Marija razvila su se sjeverno od državne ceste br. D-20.

Nijedno naselje nema izrazitog središta, već se unutar samog naselja nalazi više manjih cjelina, pretežno vezanih uz sakralne građevine (župna crkva, poklonci) ili javne sadržaje (škola, dućan, vatrogasno spremište). Ulična mreža jako je razgranata i nepravilnog oblika s nekoliko

I - POLAZIŠTA

trokutastih zelenih otoka u sredini kojih se nalazi poklonac, pil ili raspelo okruženo živicom od običnog šimšira (*Buxus sempervirens* L.).

Starije dijelove naselja karakterizira gušća gradnja na uskim i malim građevnim česticama.

Na rubnim dijelovima naselja pojavljuje se nova gradnja koja zauzima puno veće građevne čestice s građevinama puno većih gabarita, te neusklađenim sa starim dijelovima naselja (posebno novo izgrađeni dio naselja Sveta Marija koji se razvio južno od glavne prometnice državne ceste br. D-20)

U naseljima Donji Mihaljevec i Sveta Marija gubi se izvorna krajobrazna osobitost i vrijednost, zbog primjene novih tehnologija građenja s istovrsnim materijalima i oblicima. Promjene krajobraza nastale su kao posljedica planskih smjernica kojima se nisu poštivala prirodna obilježja prostora i tradicijski oblici gradnje.

Kod nove gradnje uzore bi trebalo tražiti u bogatoj tradiciji arhitekture ovog prostora. Većina tradicijske arhitekture naselja Sveta Marija i Donji Mihaljevec devastirana je neodržavanjem.

Isto tako primjećuje se nestajanje karakterističnih predvrtova ispred kuća, te pergola s vinovom lozom (brajde) vezane neposredno uz ulaz u seosko dvorište i ulaz u kuću. Prihvaćanjem, sadnjom, odnosno sjetvom stranih vrsta gmlja i drveća (smreka, borovica, tuja), cvjetnih sadnica i sjemenja, povrtnih vrsta, zamijenjeni su nekada karakteristični nasadi seoskih vrtova i predvrtova, te im prijeto potpuni nestanak.

Slika 44 – izgrađena struktura – centar naselja Svete Marije

I - POLAZIŠTA

1.1.2. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova

Postojeći dokumenti prostornog uređenja šireg područja za Općinu Sveta Marija su:

- *Strategija prostornog uređenja Republike Hrvatske*
- *Program prostornog uređenja Republike Hrvatske*
- *Prostorni plan Međimurske županije*
- *Prostorni plan (bivše) Općine Čakovec 1978.g.*
- *Granice građevinskog područja naselja Sveta Marija i Donji Mihaljevec.*

1.1.2.1. Obveze iz Programa i Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske

Osnovno načelo koje proizlazi iz *Strategije prostornog uređenja Republike Hrvatske* je postizanje održivog (trajnog) razvoja koji treba planirati u granicama prihvatljivog opterećenja prostora, uz pažljivo korištenje prirodnih resursa.

Globalni prioriteti predviđeni *Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske* odnose se na:

- poboljšanje učinkovitosti korištenja već angažiranog prostora,
- iskorištenje raspoloživih potencijala, prvenstveno na lokacijama i kapacitetima koji mogu bez većih ulaganja dati brze, kvalitetne i višeznačne učinke,
- stvaranje kvalitativnih pretpostavki za poboljšanje uvjeta života,
- saniranje kritičnih mjesta ugrožavanja prostora i okoliša,
- otklanjanje nedostataka i poboljšavanje postojećih infrastrukturnih sustava.

Kod izrade PPUO Sveta Marija uvažavale su se slijedeće preporuke za pojedine razvojne segmente:

Stanovništvo, naselja i građevinska područja

- uspostaviti optimalan stupanj urbanizacije koji osigurava poboljšanje uvjeta života,
- obnoviti ruralna područja gdje za to postoje objektivne potrebe i mogućnosti, uključujući u to stvarno poboljšanje standarda i kvalitete življenja,
- preispitati održivost dosadašnjih demografskih projekcija i prognoza,
- preispitati postojeće granice građevinskog područja, spriječiti svako daljnje neopravdano širenje građevinskih područja naselja, stimulirati optimalno korištenje postojećeg građevinskog područja na nedovoljno ili neracionalno izgrađenim dijelovima naselja (interpolacijom ili dogradnjom i nadogradnjom),
- izvršiti smanjivanje građevinskih područja na dimenzije primjerene potrebama i (ili) preoblikovanje u cilju zaštite visokovrijednog poljoprivrednog zemljišta,
- za novu stambenu gradnju (koja je u naseljima prostorno najzastupljenija) i drugu gradnju, prioritetno treba koristiti dijelove građevinskih područja naselja koja su već opremljena komunalnom infrastrukturom.

I - POLAZIŠTA

Društvena infrastruktura

Radi postizanja većeg stupnja homogenizacije prostora potreban je ekonomičniji i racionalniji razvitak, dimenzioniranje, razmještaj i strukturiranje ovih središnjih uslužnih funkcija infrastrukture.

Program prostornog uređenja Države usmjeren je osiguranju upravne i društvene funkcije regionalnih gradskih središta, u ovom slučaju prvenstveno grada Čakovca.

Komunalni infrastrukturni sustavi

Općenito se kao strateško opredjeljenje postavlja potreba za svekolikim unapređenjem prometnih sustava, uz obvezu objedinjavanja infrastrukturnih pravaca u zajedničke prostorne koridore u svrhu maksimalnog očuvanja prostora.

Prometni sustav

CESTOVNI PROMET

- Postupno rješavati kritične dionice i građevine, prvenstveno na mreži državnih magistralnih cesta, te na prilaznicama i obilaznicama (bez značajnih proširenja cestovnog koridora).
- U gradnji cesta primjenjivati strožije kriterije od onih u Europi kako bi se sačuvale vrijednosti hrvatskog prostora.

ŽELJEZNIČKI PROMET

- U mreži željezničkih pruga postojeća pruga Zagreb-Varaždin-Čakovec-Kotoriba-Mađarska uvrštena je u trasu pruga velike propusne moći (dogradnja drugog kolosijeka i preinaka na brzinu od 160 km/h).

ZRAČNI PROMET

- U sustavu zračnog prometa, čakovečka zračna luka u Pribislavcu uvrštena je kao mogući lokalitet za gradnju tercijarne zrakoplovne luke (2c).

TELEKOMUNIKACIJSKI PROMET

- Unapređenje postojeće telekomunikacijske mreže kroz povećanje i modernizaciju postojećih kapaciteta u skladu s novim tehnologijama.

I - POLAZIŠTA

Energetski sustav

- Zadržavanje postojećih lokacija energetske građevine kao osnova za širenje i daljnji razvitak – poboljšanje učinkovitosti postojećeg sustava (plinovodi, dalekovodi, transformatorske stanice).
- Stvaranje uvjeta za korištenje dopunskih izvora na općinskoj razini, pri čemu se potencira gradnja malih postrojenja za lokalne potrebe.
- Provođenje mjera štednje, smanjenje gubitaka u sustavu, racionalizacija.
- Prostorom Općine prolaze jadranski naftovod i 400kV dalekovod *Žerjavinec-Mađarska*.
- Programom i Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske definirane su moguće potencijalne lokacije proizvodnih energetske građevine (hidroelektrana) na rijeci Muri (*HE Mursko Središće, HE Podturen, HE Goričan i HE Kotoriba*). Kroz daljnja istraživanja i studije podobnosti njihovog smještaja te utjecaja na okoliš, potrebno je razriješiti njihovu dvojbenu. Međutim, odlučujući činioci za daljnje odlučivanje u izgradnji hidroelektrana biti će interesi Međimurske županije da zaštiti krajolik rijeke Mure kao prostor izuzetnih prirodnih vrijednosti, te interesi drugih korisnika prostora.

Vodnogospodarski sustav

Nizinsko područje Županije u kojem se nalazi i Općina Sveta Marija predstavlja značajan vodonosnik od strateškog značaja za sjeverozapadnu Hrvatsku.

- potrebno je na lokalnoj i županijskoj razini posvetiti pažnju zaštitnim zonama crpilišta i izvorišta provođenjem osnovnih mjera i radova na zaštiti voda od zagađenja, ali i utvrđivanjem učinkovitosti zaštite (Dugoročni program vodoopskrbe - osiguranje dovoljne količine kvalitetne vode za stanovništvo i gospodarstvo),
- potrebno je uklanjati izvore ili uzroke zagađivanja voda, spriječiti nastajanje zagađenja na postojećim i potencijalnim izvorištima, definirati zone sanitarne zaštite, te težiti centralnim uređajima za zajedničko pročišćavanje voda, a tamo gdje nema opravdanja za istima inicirati individualne uređaje.

Gospodarske djelatnosti u prostoru

ŠUMARSTVO

- potrebno je napredno i potrajno gospodariti šumama, te koristiti šume i šumska zemljišta na način i u takvoj mjeri da se održava njihova biološka raznolikost, produktivnost, sposobnost obnavljanja, vitalnost i potencijal,
- potrebno je održati postojeće šume očuvanjem i pravilnim gospodarenjem, a svaku uništenu šumsku površinu obnoviti pošumljavanjem,
- pravilno razlučivati gospodarske, ekološke i socijalne funkcije šuma na lokalnoj i globalnoj razini,
- potencirati zaštitnu ulogu šuma, ne prenamjenjivati šume ekološke i socijalne funkcije,
- poticati razvoj urbanog šumarstva (npr. ozelenjavanje rubnih dijelova naselja, zona sporta i rekreacije, zona industrije).

I - POLAZIŠTA

POLJODJELSTVO

- potrebno je izvršiti transformacije u pravcu razvoja suvremenog, konkurentnog i ekološki čistog poljodjelstva,
- u svrhu zaštite i očuvanja poljodjelskog resursa potrebno je u dokumente prostornog uređenja uključiti racionalno korištenje poljoprivrednog zemljišta, te smanjenje korištenja kvalitetnog zemljišta za nepoljodjelske svrhe,
- u svrhu razvoja poljodjelstva kao gospodarske komponente, potrebno je zaustaviti degradaciju malih seoskih gospodarstava, poticati povećanje zemljišnog posjeda, te započeti s iskorištenjem do sada neobrađenih ili zapuštenih poljodjelskih površina.

INDUSTRIJA

- potrebno je potencirati one industrijske grane koje imaju komparativne prednosti, tj. one za koje postoje prirodni resursi, radna snaga, tržište, kapital i tradicija,
- izvršiti izmještanje pogona iz gradova u adekvatne ili primjerenije prostore (decentralizacija, disperzija manjih jedinica u okolna naselja),
- odrediti veličinu i tip jedinica koje se mogu locirati unutar mješovite namjene, te one koje se mogu locirati samo u gospodarskim zonama,
- voditi brigu o zaštiti okoliša i unapređenju stanja okoliša.

RUDARSTVO

- svaku eksploataciju treba pripremiti u skladu sa zakonima i propisima, osobito s gledišta zaštite okoliša,
- nužno je najstrožim mjerama spriječiti nekontroliranu i nelegalnu eksploataciju,
- eksploatacija šljunka u porječju Drave i na drugim lokalitetima ima velik gospodarski značaj zbog velike potrošnje,
- potrebno je voditi računa o utjecaju eksploatacije na vodni režim, podzemne tokove voda i ekosustav rijeke,
- svaki plan-projekt eksploatacije mora sadržavati komponentu sanacije tijekom radova, a osobito uređenje prostora nakon završetka eksploatacije.

TURIZAM

- razvijati kontinentalni turizam temeljen na prirodnim uvjetima: šume, jezera, vodotoci, graditeljska baština, lovna/ribolovna područja,
- šport i rekreaciju uključiti u turističku ponudu uz uključivanje poljoprivrede i tradicije,
- gradnju novih građevina ne izvoditi na atraktivnim lokacijama, već tamo gdje je potrebna sanacija terena.

I - POLAZIŠTA

Zaštita posebnih vrijednosti prostora i okoliša

ZAŠTITA OKOLIŠA

- potrebno je sačuvati i unaprijediti postojeću kvalitetu okoliša i otkloniti uzroke zagađenja,
- treba uspostaviti integralni pristup gospodarenju većim cjelinama očuvane prirode (šumski predjeli, rijeke s pritocima),
- korisnike trasa infrastrukture treba usmjeravati u zajedničke koridore, vodeći računa o identitetu i vrijednostima krajobraza,
- kao pretplanske aktivnosti potrebno je utvrditi:
  - stupanj očuvanosti prostora,
  - opremljenost tehničkom infrastrukturom i nedostatke,
  - prirodne i stvorene vrijednosti koje treba zaštititi,
  - propise, sporazume i konvencije koje vrijede za određeno područje i resurse,
- treba riješiti zbrinjavanje komunalnog otpada na lokalnoj razini na načelima granskog i teritorijalnog pristupa.

PRIRODNA BAŠTINA

- potrebno je prepoznati i zaštititi pojedine vrijedne predjele/lokalitete,
- evidentiranu baštinu vrednovati i zaštititi prema *Zakonu o zaštiti prirode*.

GRADITELJSKA BAŠTINA

- zaštita graditeljske baštine na razini države bazira se na *Rezoluciji o obnovi hrvatske kulturne baštine i Nacionalnom programu zaštite, očuvanja i obnove kulturnih dobara*,
- potrebno je očuvanje i uspostavljanje uravnoteženog odnosa izvorne povijesne graditeljske baštine i suvremenih graditeljskih pojava u urbanim i ruralnim sredinama,
- poticati istraživanja, osobito arheoloških lokaliteta, te stručne i znanstvene obrade područja značajnih povijesnih cjelina,
- primjena integralnih oblika zaštite i predstavljanja narodnog stvaralaštva (revitalizacija baštine u originalno bliskom ambijentu s autohtonim biljnim i životinjskim vrstama).

KRAJOBRAZ

- krajobrazno planiranje i planiranje uređenja seoskih područja mora dobiti izjednačen status s urbanističkim planiranjem,
- potrebno je uspostaviti sustav zaštite krajobraza koji bi bio povezan s procesima planiranja razvitka pri izradi dokumenata prostornog uređenja,

I - POLAZIŠTA

- prema *Prostornom planu uređenja Republike Hrvatske* krajolik čini ukupnost ekoloških, socioloških, ekonomskih i kulturnih odnosa na određenom prostoru,
- osnovne smjernice u smjeru očuvanja postojećeg i ustanovljavanja novih oblika krajolika odnose se na:
  - osiguranje krajolika s visokim stupnjem prirodnosti i identiteta,
  - osiguranje krajolika s visokim stupnjem gospodarske učinkovitosti,
  - osiguranje i vrednovanje nacionalno, regionalno i lokalno svojstvenih i rijetkih uzoraka krajolika,
- izborom odgovarajućih namjena za pojedine prostore može se usmjeriti razvoj prostora na način da se diferenciraju:
  - područja s karakterističnim uzorcima naselja (tipični oblici naselja, poluurbane i ruralne sredine),
  - područja s naglašenim kulturno-krajobraznim značenjem (razni oblici poljoprivrede),
  - područja izuzetnih vizualnih oblika i područja prirodnih biotopa,
  - građevinska područja manjih naselja treba oblikovati na način da se osigura tradicijska organizacija čestice i način gradnje, te korištenja zemljišta.

1.1.2.2. Obveze iz Prostornog plana Međimurske županije (PPMŽ) - planski pokazatelji koji se odnose na prostor i situaciju u Općini Sveta Marija

Stanovništvo, naselja, žarišta razvoja

PPMŽ konstatira da je prostorni razmještaj gradova, važnijih naselja – nositelja razvitka, u Županiji povoljan, te da će s obzirom na globalna planska opredjeljenja biti nužne poticajne mjere za osnaživanje mreže srednjih i malih gradova i važnijih naselja – nositelja lokalnog razvoja.

PPMŽ dijeli naselja na četiri osnovne skupine centraliteta, sagledavajući naslijeđene uvjete koji su prevladavali u pojedinim razdobljima razvoja naselja kao i današnje prostorne, gospodarske, društvene i druge razvojne karakteristike:

- I. regionalno središte – Čakovec
- II. manje regionalno središte – Prelog, Mursko Središće
- III. lokalno razvojno središte – Nedelišće, Kotoriba, Donji Kraljevec, Štrigova, Domašinec
- IV. područno središte – sva ostala središta Općina i naselja s preko 2000 stanovnika

I - POLAZIŠTA

PPMŽ Svetu Mariju svrstava u skupinu područnih središta isključivo u funkciji razvoja svog općinskog područja.

I - POLAZIŠTA

PPMŽ-om su definirana četiri osnovna tipa žarišta (Z1-Z4) u Županiji. U definiranju žarišta polazilo se od teritorijalnog principa, tj. svako žarište i podžarište formira se unutar granica pojedine teritorijalne jedinice (grada/općine), jer se procjenjuje da ih osim teritorijalno-političkog ustroja na toj osnovi vežu i zajednički gospodarski i drugi interesi.

Tip žarišta Z4 su općinska središta s 1000 – 3000 stanovnika i do 1000 zaposlenih u kružnom području gravitacijske zone utjecaja $r=2,0$ km, a u to žarište spada naselje Sveta Marija kao općinsko središte.

Gospodarske djelatnosti

Planska određenja PPMŽ-a temelje se na relativnoj razvijenosti i afirmaciji postojeće industrije koju treba osuvremeniti. Izgradnja odgovarajućih novih kapaciteta je dozvoljena ukoliko postoji ekonomsko opravdanje prema općim ekonomskim i financijskim kriterijima, uključujući socijalne zahtjeve, te uz aktivnu podršku regionalne politike i mobilizaciju vlastitih izvora.

Na području Općine postoji značajan potencijal za razvoj obrtništva i poduzetništva što će omogućiti brži gospodarski razvoj.

Locirati i odrediti tip i veličinu proizvodnih kapaciteta u sklopu zona mješovitih namjena (pretežito poslovnih) u lokalnim središtima, a na čitavom području osigurati uvjete za poticanje obiteljskog poduzetništva.

Na području Županije eksploatiraju se nemetalne mineralne sirovine koje se koriste u građevinarstvu i graditeljstvu (na području Općine – šljunak i pijesak). S obzirom na rasprostranjenost sirovinskog potencijala i zahtjeva za sve većim količinama mineralnih sirovina, potrebno je izraditi katastar rudnog blaga (količina, kvaliteta, namjena), nakon čega bi uslijedila valorizacija. Potrebno je proučiti odnos između mineralnih sirovina i rudarskih aktivnosti prema ostalim djelatnostima i interesima (zaštita prirode i okoliša).

POLJOPRIVREDA

Na području Međimurske županije i Općine Sveta Marija u cjelini, poljoprivreda ima povoljne uvjete, ali je nužno uvažavati i neka ograničenja koja su uvjetovana usitnjenošću posjeda i zaštitom vodonosnika podzemne pitke vode. Potrebno je zaustaviti daljnje usitnjavanje poljoprivrednog posjeda i poticati okrupnjavanje.

ŠUMARSTVO

Šumski fond Županije ne predstavlja značajni gospodarski resurs. U narednom razdoblju ne mogu se očekivati znatnije promjene u ukupnoj površini, naročito ne povećanje.

Osnovna namjena državnih šuma je gospodarska. U njima se gospodari po principima šumarske struke (mogućnost ulaganja u obnovu, biološka reprodukcija).

Za privatne šume potrebno je također osigurati uvjete stručnog gospodarenja (izrada programa, smjernica i osnova gospodarenja za privatne šume).

Treba naglasiti potrebu sprečavanja svakog širenja poljoprivrednih površina na štetu šumskih.

I - POLAZIŠTA

TURIZAM

U prostornoj i gospodarskoj strukturi Županije turizam mora koristiti kapacitete prostora unutar granica građevinskog područja Županije. Raspoloživi prirodni resursi (krajolik Mure), kulturno-povijesno nasljeđe, te revitalizacija graditeljske kulturne, etno baštine upućuju na zaključak da postoje mogućnosti razvitka turizma (seoskog, izletničkog, lovnog i drugih oblika turističke potrošnje) na ovom području. Načela koja je potrebno primijeniti u planiranju prostora za turizam je iskorištavanje postojećih izgrađenih kapaciteta, zaštita prostora, zaštićenog krajolika od zahvata i aktivnosti koji mogu narušiti vrijednosti zbog kojih su zaštićeni.

Društvena infrastruktura

Sustav društvenih djelatnosti će se nadograđivati, te funkcionalno i strukturno profilirati sukladno potrebama nove etape razvitka Države (što će se reflektirati na Županije, odnosno Općine) s više uključivanja tržišne logike i ponašanja, ali pri tome treba voditi računa o činjenici da u domeni društvenih djelatnosti i društvenog standarda elementi tržišta uvažavaju socijalnu komponentu.

Prema PPMŽ-u potrebno je planirati i izgraditi u Svetoj Mariji polivalentnu dvoranu i športsku dvoranu.

Komunalna infrastruktura

PROMETNA INFRASTRUKTURA

U dijelu prometne infrastrukture PPMŽ postavlja dva strateška cilja, koji se posredno odnose na Općinu Sveta Marija, jer se radi o prometnim pravcima koji prolaze kroz Općinu, te time osiguravaju Općini kvalitetnu prometnu povezanost:

- Postojeću lokalnu cestu *br. L-20039 Orehovica-D. Dubrava* (uz akumulaciju) potrebno je prekategoriirati u županijsku cestu.
- Da bi se omogućilo alternativno povezivanje naselja radi veće fleksibilnosti i sigurnosti funkcioniranja prometa planira se izgradnja ceste *Kotoriba-Donji Kraljevec* koja prolazi prostorom Općine Sveta Marija.

JAVNE TELEKOMUNIKACIJE

Program razvoja telekomunikacijske mreže temelji se na unapređenju već postignutog relativno visokog stupnja razvijenosti, te praćenju novih dostignuća na tom području u svijetu.

Vodnogospodarski sustav

Vodnogospodarski sustav (korištenje voda, uređenje režima voda i zaštita voda od zagađivanja) na prostoru Međimurske županije u velikoj mjeri diktira uvjete pod kojima se prostor koristi ili se namjerava koristiti, te tu u punom smislu riječi dolazi do izražaja pojam "održivog razvoja".

I - POLAZIŠTA

Zbog zaštite vodonosnika podzemne pitke vode (koji se nalaze i na području Općine Sveta Marija) treba definirati način korištenja i gospodarenja tim prostorom. U cilju osiguranja zdrave pitke vode za vodoopskrbu, potrebno je voditi stalnu brigu o kvaliteti te vode i djelovati u smjeru njene zaštite i poboljšanja njene kvalitete, te istraživati, osiguravati i štiti ležišta i izvorišta kvalitetne pitke vode za koja se procijeni da su potrebna i eksploatacijski isplativa za vodoopskrbu.

ODVODNJA

Izgradnja sustava odvodnje i pročišćavanje otpadnih voda najvažnija je zadaća Međimurske županije, pa tako i Općine Sveta Marija.

MELIORACIJSKA ODVODNJA

Na područjima koja su PPMŽ-om Međimurske županije predložena za zaštitu – *Značajni krajobraz uz rijeku Muru* – melioracijski zahvati ne bi se više smjeli vršiti.

Energetski sustav

ELEKTROOPSKRBA

Postojeća izgrađenost elektroenergetskog sustava zadovoljava trenutne kao i buduće potrebe potrošača električne energije, ali uz uvjet rekonstrukcije. Predviđa se prijelaz na novu transformaciju napona (umjesto 35/10kV) 35/20kV.

PLINOVOD

Međimurska županija u potpunosti je pokrivena srednjetačnim plinovodima, a stupanj plinificiranosti Županije, pa tako i Općine, jedan je od najvećih u zemlji.

POSTUPANJE S OTPADOM

Smanjenje količina otpada i njegovo organizirano i kontrolirano zbrinjavanje, mora postati neodgodiva zadaća cijele Županije i svake jedinice lokalne samouprave.

PPMŽ-om se ukazuje na svrhovitost, gospodarsku i ekološku opravdanost opredjeljenja koje teži uspostavi koncepta zajedničkog zbrinjavanja otpada za sve gradove i Općine. Sukladno zakonskoj regulativi taj koncept morao bi sadržavati odgovarajuće više oblike obrađivanja otpada i tek nakon toga odlaganje otpada koji se ne može iskoristiti.

Posebnim studijama obrađeno je i predloženo nekoliko lokacija za deponiju, no nijedna nije na području Općine Sveta Marija.

Općine i gradovi moraju riješiti nezadovoljavajuće stanje na svom području. Sadašnje deponije su lokacije koje ne zadovoljavaju kriterije da budu sanitarna odlagališta. Do iznalaženja konačnog rješenja to mogu biti prikupjalista isključivo korisnog (oporabivog) otpada.

I - POLAZIŠTA

Prirodna i kulturna baština

Kao značajne prirodne vrijednosti unutar Općine Sveta Marija PPMŽ izdvaja cijelo područje od Mure do kanala Vidovečki Bistrec u kategoriji *Značajni krajobraz rijeke Mure*, te *Značajni krajobraz rijeke Drave* koji se odnosi na izuzetno vrijedan krajolik uz prirodni tok rijeke Drave nizvodno od brane, tj. na ostatke bivšeg krajolika Drave.

U cilju očuvanja prirodne baštine, značajnih biljnih i životinjskih zajednica i zaštite staništa ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, izradom i donošenjem *Plana područja posebnih obilježja* utvrdit će se detaljna namjena i način korištenja prostora za područja planiranog zaštićenog krajolika.

U obnovi i revitalizaciji graditeljske i kulturne baštine nužna je prisutnost i poštivanje mjera i uvjeta koje propisuju odgovarajuće stručne službe. Da bi to djelovanje bilo učinkovitije nameće se potreba osnivanja adekvatne službe za zaštitu kulturnog naslijeđa u Međimurskoj županiji, sa ciljem efikasnije kontrole i nadzora.

U procesu izrade PPMŽ-a procijenjeno je da na području Međimurske županije (a odnosi se i na Općinu Sveta Marija) posebnu brigu i pozornost zahtijevaju područja vodonosnika, vodotoci, šume i kvalitetno tlo, te da je potrebno poduzimati mjere i aktivnosti za zaštitu zraka, zaštitu od buke, zaštitu ostale prirodne i graditeljske baštine, krajobraza, biljnog i životinjskog svijeta.

Kriteriji za građenje izvan građevinskog područja

Temeljno opredjeljenje planskih postavki PPMŽ-a je da se značajnije ne mijenja bilanca osnovnih kategorija korištenja prostora, posebno ne na štetu prirodnih resursa od osobitog značenja i vrijednosti, nego da se poboljšavaju kvalitativne značajke i racionalno koristi već angažirani prostor.

Prostor za rad i stanovanje, te druge funkcije za zadovoljenje potreba ljudi - prioritetno je prostor građevinskog područja, dok je prostor izvan građevinskog područja, prioritetno prostor poljodjelstva, šumarstva i vodnog gospodarstva.

Kriteriji za građenje izvan građevinskog područja određuju se prvenstveno u odnosu na temeljnu namjenu i zaštitu prostora (vodonosnik i vodne površine, šume, poljoprivredno zemljište, krajolik, zaštićeno ili posebno vrijedno područje i sl.).

Detaljni uvjeti za gradnju pojedinih vrsta građevina izvan građevinskih područja utvrđuju se *Prostornim planom uređenja Općine* na temelju smjernica iz PPMŽ-a. To osobito vrijedi za ruralno područje koje nije u PPMŽ-u detaljnije analizirano (tipološki, oblikovno, ambijentalno, tradicijski, problemski i sl.), niti su u tom dijelu konkretnije definirani uvjeti gradnje i oblikovanja. Stoga na razini općinskog plana treba definirati ključne odrednice za oblikovanje i ambijentalno uklopanje građevnih struktura.

Što se tiče gradnje građevina kapitalne infrastrukture konstatirano je da su osnovni energetske koridori (temeljna mreža dalekovoda i mreža magistralnih plinovoda) u osnovi uspostavljeni u prostoru Županije. To znači da za povećanje kapaciteta u pravilu ne treba tražiti nove prostore, već se oni mogu rješavati u okviru postojećih infrastrukturnih koridora.

I - POLAZIŠTA

Važnije obveze iz provedbenih odredaba PPMŽ-a

- Potrebno je definirati detaljnije razgraničenje pojedinih namjena i kategorija, režima korištenja i uređenja.
- U odnosu na osjetljivost prostora, njegovu podobnost i prihvatnost za određene aktivnosti glede prirodnih obilježja i sustava treba pri planiranju zahvata u prostoru voditi računa o razinama dopustivosti gradnje koje definira PPMŽ.
- Industrijski sadržaji, zone malog gospodarstva i poduzetništva, te obrtničke djelatnosti, smještavaju se u naselja, a prvenstveno treba težiti boljem iskorištenju i popunjavanju postojećih industrijskih i drugih zona namijenjenih ovim djelatnostima.
- Potrebno je poticati razvoj malog i srednjeg gospodarstva, poduzetništva i obrtništva, posebice u općinskim središtima i naseljima s više od 1.000 stanovnika, sa ciljem da ta naselja unapređuju svoja razvojna i urbana obilježja i ostvare svoje planirano mjesto i ulogu u mreži naselja i mreži žarišta i podžarišta razvitka u prostoru.
- Planiranje novih radnih zona treba temeljiti na realnom programu i analizi isplativosti u odnosu na troškove pripreme, opremanja i uređenja zemljišta.
- Postojeća eksploatacijska polja moguće je koristiti (proširivati) uz uvjete propisane zakonom, a dijelove i cjeline koji se napuštaju i zatvaraju potrebno je sanirati, revitalizirati ili prenamijeniti u skladu s izrađenom dokumentacijom na načelima zaštite okoliša.
- Gradnja ribnjaka i pratećih građevina za uzgoj ribe moguća je uz uvjete koje PPMŽ propisuje, s tim da općine svojim planovima detaljnije propišu način postupanja s iskopan materijalom prilikom formiranja ribnjaka.
- Za poljoprivredno tlo koje je smješteno na vodonosniku podzemne pitke vode, potrebno je mijenjati strukturu i uvoditi specijalizaciju poljoprivredne proizvodnje s orijentacijom na smanjenje i prestanak uporabe sredstava koja doprinose povećanju koncentracije štetnih tvari u tlu i vodi.
- U PPUO-u treba definirati kriterije za gradnju stambenih i gospodarskih građevina za vlastite potrebe i potrebe seoskog turizma izvan naselja, sve u funkciji obavljanja poljoprivrednih djelatnosti, uvažavajući težnju prema okrupnjavanju zemljišta u cilju zaštite prostora i sprječavanja neprimjerene gradnje izvan naselja.
- PPUO-om se utvrđuju minimalne udaljenosti od naselja za građevine (farme) za intenzivnu stočarsku i peradarsku proizvodnju koje mogu biti veće ili manje od navedenih u PPMŽ-u (što zahtjeva obrazloženje u Planu), ali se preporučuje da ne budu manje od navedenih.
- Poljoprivredna proizvodnja i uzgoj stoke u seoskom domaćinstvu za individualne potrebe, te gradnja na površinama manjim od preporučenih za voćnjake, vinograde, povrtnjake, cvijetnjake i slično, može se planirati unutar naselja u skladu s odredbama koje treba definirati PPUO.
- Šumarstvo kao gospodarska djelatnost ima posebno značenje radi očuvanja i pojačane zaštite šumskog fonda, tj. razvoj šumarstva kao gospodarske djelatnosti potrebno je temeljiti na načelu održivog gospodarjenja.

I - POLAZIŠTA

- PPUO-om je potrebno analizirati i u skladu s potrebama i mogućnostima odgovarajuće dimenzionirati prostore za razvitak sustava društvene infrastrukture i građevina u kojima su smješteni pojedini sadržaji, a nalaze se unutar naselja u odgovarajućoj zoni namjene.
- PPUO treba uvažiti i primijeniti osnovne preporuke za određivanje i oblikovanje naselja (prostor za razvoj naselja) koje određuje PPMŽ, ali selektivno i u funkciji optimizacije odnosa razvoj naselja - zaštita prostora.
- Uz kvalitetnu procjenu i provjeru na terenu, te što racionalnije korištenje postojećeg izgrađenog (zaposjednutog) područja treba se voditi temeljnim polazištima koja PPMŽ određuje za pojedine grupe naselja:
  - za naselja s preko 1000 stanovnika se procjenjuje opravdanim planirati prostor za razvoj,
  - za naselja od 500 do 1000 stanovnika je moguće osigurati prostor za razvoj uz prethodnu provjeru kriterija iz Plana,
  - za naselja do 500 stanovnika u pravilu nije opravdano planirati prostore za širenje. Nužna i opravdana proširenja potrebno je posebno obrazložiti.
- Unutar naselja, svrhovito je planirati i prikazati osnovne funkcije, namjene i režime korištenja prostora.
- Do izrade detaljnije dokumentacije potrebno je u PPUO-u planirati prostorne rezervate za prolaz prometnih pravaca prema planiranim trasama u PPMŽ-u. Širine koridora državnih, županijskih i lokalnih cesta izvan naselja u pravilu se ne povećavaju u odnosu na postojeće, a potrebna proširenja i prostorne rezervate unutar naselja treba utvrditi PPUO-om.
- Prirodne vodne krajolike i vodne ekosustave potrebno je sačuvati u najvećoj mogućoj mjeri kao izuzetno vrijedne i kao nositelje identiteta i prepoznatljivosti.
- Identitet ruralnog krajolika potrebno je očuvati na način da se zadrži prepoznatljiva slika sela i zaselaka koji se prepliću i stapaju s prirodnom pozadinom.
- U PPUO-u potrebno je uvažavati, vrednovati i sačuvati strukturne značajke prostora (unutrašnja raščlanjenost, raznolikost, komplementarnost, fizionomija, identitet, ambijentalne značajke, tradicijski čimbenici) na način da se primjene oni modeli prostornih struktura koji neće narušiti, već naglasiti temeljne vrijednosti i osobitosti područja.
- U PPUO-u je potrebno usvojiti konačnu ocjenu o razini zaštite dijelova prirode, odnosno za područja definirana kao osobito vrijedan krajobraz.
- Očuvanje, revitalizaciju i afirmaciju kulturno-povijesnog naslijeđa treba definirati u PPUO-u.
- Posebno se sugerira općinama da iskoriste zakonsku mogućnost izrade *Programa zaštite okoliša za pojedina uža područja* (s obzirom na resurse, značajke i posebnosti dotične sredine).

1.1.2.3. Ocjena postojećih prostornih planova

Na području Općine Sveta Marija, do stupanja na snagu ovog Prostornog plana, na snazi su slijedeći prostorni planovi:

a/ Prostorni plan Međimurske županije (*Službeni glasnik Međimurske županije br. 8/01*)

PPMŽ je novi dokument, pa će se njegove planske postavke moći ocjenjivati po isteku određenog vremena.

b/ Prostorni plan (bivše) Općine Čakovec (*Službeni vjesnik grada Čakovca br. 5/78, 12/82, 10/83, 11/83, 5/84, 11/85, 3/89 i 1/96*)

Na snazi je Prostorni plan (bivše) Općine Čakovec, koji je kao dokument prostornog uređenja donesen još 1978.g.

Teritorijalno gledano taj Plan pokrio je područje Međimurja koje se kao prostorno-geografska cjelina tada poklapalo s političkim ustrojem Općine Čakovec.

Ovaj Plan je od tada mijenjan, odnosno dopunjavan u više navrata, ali uvijek zadržava osnovnu koncepciju. Ona počiva na ideji ravnomjernog demografskog, gospodarskog i kulturnog razvoja prostora Međimurja kroz hijerarhiju naselja različitih stupnjeva centraliteta i njihovog interaktivnog djelovanja.

Koncepcija Prostornog plana (bivše) Općine Čakovec nalazila je primjenu u općinskom prostornom i društveno-gospodarskom razvoju u proteklih 20 godina (od 1978.), ali ne u potpunosti, jer intenzitet razvoja lokalnih središta u Općini (Županiji) nije pratio intenzitet razvoja Čakovca – općinskog središta. Razlog tomu je u inertnosti dislociranja nekih djelatnosti iz općinskog u lokalna središta, nedostatak stručne radne snage i slaba infrastrukturna opremljenost (komunalna i društvena) lokalnih središta. Budući da su osnove takve koncepcije bili uvjeti i datosti društveno-gospodarskog sustava sedamdesetih godina 20.st., danas neki elementi te koncepcije ne odgovaraju novonastalim okolnostima i predstavljaju ograničavajući faktor razvoja pojedinih prostornih cjelina.

Prognoze iz Prostornog plana (bivše) Općine Čakovec za gospodarski razvoj, demografska kretanja, razvoj komunalne i društvene infrastrukture bile su smjernice za izradu ostalih prostornih planova (planovi uređenja manjih naselja) čija je izrada kasnije uslijedila.

Prostorni plan (bivše) Općine Čakovec definira granice građevnog područja unutar kojih je dozvoljena gradnja u skladu s gospodarskim mogućnostima razvoja komunalne infrastrukture i na način da se sačuvaju preostali neizgrađeni prostori između naselja.

Posljednja izmjena Prostornog plana (bivše) Općine Čakovec usvojena je u rujnu 1998.g.

Ovom izmjenom proširena su građevinska područja u naselju Sveta Marija, u skladu s Programom mjera za unapređenje stanja u prostoru Međimurske županije i Programom mjera Općine Sveta Marija iz prethodnog dvogodišnjeg razdoblja. Građevinske površine naselja u sastavu Općine uvećane su za cca. 24,18ha, odnosno 18,82%.

I - POLAZIŠTA

Prostor Općine Sveta Marija se u proteklom razdoblju pravilno razvijao u skladu s planskim dokumentima (uz manja odstupanja), prije svega Prostornim planom (bivše) Općine Čakovec. Osnovnu koncepciju ovog Plana, a to je ravnomjerni demografski, gospodarski i kulturni razvoj, zasnovan na hijerarhiji naselja različitih stupnjeva centraliteta i njihovog interaktivnog djelovanja, i dalje treba poštovati.

1.1.3. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke, te prostorne pokazatelje

Demografski podaci za Općinu, popis 2001.

Tablica 2

	Općina	Županija
broj stanovnika 1991.g.	2601	119866
broj stanovnika 2001.g.	2433	118426
kretanje broja stanovnika 1991 – 2001.g. - indeks	168	1440
gustoća naseljenosti	104,00	162,30
prosječna starost	39,60	37,60
dobna struktura stanovništva – indeks starenja	96	72,00
broj naselja	2	128
prosječna veličina naselja prema broju stanovnika	1216,5	925
broj domaćinstava (2001.g.)	771	35688
broj domaćinstava bez poljoprivrednog gospodarstva	42	5570
broj samačkih domaćinstava	187	6355
aktivno stanovništvo	1333	61302
% aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu	54,79	51,76
aktivno poljoprivredno stanovništvo	375	13037
uzdržavano poljoprivredno stanovništvo	46	3259
ukupno poljoprivredno stanovništvo	421	16317
% poljoprivrednog stanovništva u ukupnom stanovništvu	17,30	13,78
% poljoprivrednog stanovništva u ukupnom aktivnom stanovništvu	28,13	26,61

Dio navedenih prosječnih vrijednosti demografskih pokazatelja iz 2001.g. u Općini Sveta Marija je nepovoljniji od onih u Županiji, no postotak aktivnog stanovništva u ukupnom stanovništvu je iznad 50%, što govori u prilog društveno-gospodarskom potencijalu ovog prostora.

Prosječna veličina naselja u Općini je 1216 stanovnika što je visok prosjek i znatno iznad onog za cijelu Državu i Županiju. Većina stanovnika od rođenja stanuje u istom (matičnom) naselju.

Veliki udio poljoprivrednih domaćinstava u ukupnom broju 94,5%, s također velikim udjelom aktivnog poljoprivrednog stanovništva u ukupnom aktivnom stanovništvu 28,13%.

Negativni pokazatelji prema iskazanim podacima odnose se na veliki udio samačkih domaćinstava 24,25%, te na obrazovnu strukturu stanovništva.

I - POLAZIŠTA

Stanovništvo prema prisutnosti/odsutnosti u naselju popisa, po naseljima, popis 2001.

Tablica 3

Naselje popisa	Ukupno popisane osobe	Ukupan broj stanovnika	Stanovnici naselja popisa																Stanovn. naselja popisa		
			Odsutni iz naselja popisa													izbjeglice u Republici Hrvatskoj		privremeno prisutni u naselju popisa			
			U zemlji						U inozemstvu												
			svaga	prisutni u vrijeme popisa	svaga	školoвање	rad	prognanici (odsutni i redistribuirani)	obiteljski razlozi	ostalo	svaga	rad	boravak	diplomatsko-konzularno osoblje i upućeni na rad	članovi obitelji diplomatsko-konzularnog osoblja i upućeni na rad					izbjeglice	školoвање
Županija	121533	118426	118368	105513	12855	3992	1553	1333	1	160	945	8863	6607	1795	113	9	-	129	210	17	41
Općina	2.565	2.433	2.433	2.216	217	78	25	30	-	5	18	139	115	22	1	-	-	1	-	-	-
Naselja																					
Sv. Marija	1.764	1.690	1.690	1.525	165	62	19	24	-	5	14	103	82	19	1	-	-	1	-	-	-
D. Mihaljevec	801	743	743	691	52	16	6	6	-	-	4	36	33	3	-	-	-	-	-	-	-

Kontingenti stanovništva, po gradovima/općinama, popis 2001.

Tablica 4

	Spol	Ukupno	0-6 godina	0-14 godina	0-17 godina	0-19 godina	Fertilno žensko stanovništvo		Radni kontingent žene (15-59)	60 i više godina	65 i više godina	75 i više godina	Prosječna starost	Indeks starenja	Koefficient starosti
							svaga (15-49) godina	od toga 20-29 godina							
Županija	sv.	118.426	9.779	21.964	27.130	30.742	-	-	76.703	22.120	16.132	5.678	37,6	72	18,7
	m	58.043	5.033	11.252	13.912	15.775	-	-	40.957	8.328	5.692	1.743	35,8	52,8	14,4
	ž	60.383	4.746	10.712	13.218	14.967	29.383	8.370	35.746	13.792	10.440	3.935	39,3	92,1	22,9
Općina															
Sv. Marija	sv.	2.433	197	450	542	605	-	-	1.449	581	440	153	39,6	96	24
	m	1.180	104	233	278	305	-	-	788	211	154	52	37,4	69,2	18
	ž	1.253	93	217	264	300	550	144	661	370	286	101	41,7	123,3	29,6

Stanovništvo prema narodnosti, po gradovima/općinama, popis 2001.

Tablica 5

	Ukupno	Hrvati	Nacionalne manjine 1)															Ostali								
			svaga	Albanci	Austrijanci	Bošnjaci	Bugari	Crnogorci	Česi	Mađari	Makedanci	Nijemci	Poljaci	Romi	Rumunji	Rusi	Rusini		Slovaci	Slovenci	Srbi	Talijani	Turci	Ukrajinci	Vlasi	Židovi
Županija	118.426	112.746	4.272	185	10	30	3	31	22	73	21	20	3	2.887	37	126	5	6	522	248	4	1	32	-	6	95
Postotak	100	95,2	3,61	0,16	0,01	0,03	0	0	0	0,1	0,02	0,02	0	2,44	0	0,1	0,01	0,01	0,44	0,21	0	0,003	-	0	0,08	
Općine																										
Sv. Marija	2.433	2.397	17	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	8	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	6
Postotak	100	98,52	0,7	0,12	-	-	-	-	-	0	-	-	-	-	0,3	-	-	-	0,08	0,12	-	-	-	-	-	0,25

1) Prema Ustavnom Zakonu o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u R.H. (NN,br.105/2000)

I - POLAZIŠTA

Dobna struktura pokazuje tek početne znakove starenja, što treba omogućiti nastavak prirodne reprodukcije stanovništva na ovom području.

U narodnoj strukturi stanovništva izražena je apsolutna (98,52%) većina hrvatskog stanovništva.

Stanovništvo prema aktivnosti i spolu, po gradovima/općinama, popis 2001.

Tablica 6

	Ukupno stanovništvo ¹⁾		Aktivno stanovništvo				Osobe s osobnim prihodom		Uzdržavano stanovništvo				Udio u postocima	
			svaga	žensko	svaga	obavlja zanimanje	žensko		svaga	žensko	svaga	žensko	od osoba u zemlji	od osoba u inozemstvu
	svaga	obavlja zanimanje					svaga	žensko						
Županija	118.426	60.383	61.302	53.886	28.175	25.287	23.173	13.584	33.951	18.624	24.621	4.572	51,76	46,66
Općine														
Sv. Marija	2.433	1.253	1.333	1.202	637	576	444	260	656	356	526	74	54,79	50,84

1) Razlika do ukupno odnosi se na nepoznatu aktivnost

Stanovništvo prema glavnim izvorima sredstava za život i spolu, po gradovima/općinama, popis 2001.

Tablica 7

	Spol	Ukupan broj stanovnika	Glavni izvori sredstava za život											
			prihodi od rada	prihodi od rada i mirovine	prihodi od rada i ostali prihodi (soc. nak., prihodi od imovine i sl.)	samo mirovina	mirovina i soc. naknada	mirovina i ostali prihodi (naknada od imovine i sl.)	samo socijalna naknada	samo prihodi od imovine	samo povremena potpora drugih	ostali prihodi	bez prihoda	nepoznato
Županija	sv.	118.426	47.921	4.625	2.650	17.628	119	708	2.956	262	385	1.068	38.353	1.751
Postotak	%	100	40,46	3,91	2,24	14,89	0,1	0,6	2,5	0,22	0,33	0,9	32,39	1,48
Svega	m	58.043	26.404	2.026	1.214	7.343	41	290	1.277	92	153	523	17.895	785
Postotak	%	100	45,49	3,49	2,09	12,65	0,07	0,5	2,2	0,16	0,26	0,9	30,83	1,35
Svega	ž	60.383	21.517	2.599	1.436	10.285	78	418	1.679	170	232	545	20.458	966
Postotak	%	100	35,63	4,3	2,38	17,03	0,13	0,69	2,78	0,28	0,38	0,9	33,88	1,6
Općine														
Sv. Marija	sv.	2.433	1.014	203	38	348	1	5	30	2	7	12	743	30
Postotak	%	100	41,68	8,34	1,56	14,3	0,04	0,21	1,23	0,08	0,29	0,49	30,54	1,23
Svega	m	1.180	558	90	16	147	1	1	7	1	2	6	338	13
Postotak	%	100	47,29	7,63	1,36	12,46	0,08	0,08	0,59	0,08	0,17	0,51	28,64	1,1
Svega	ž	1.253	456	113	22	201	-	4	23	1	5	6	405	17
Postotak	%	100	36,39	9,02	1,76	16,04	-	0,32	1,84	0,08	0,4	0,48	32,32	1,36

I - POLAZIŠTA

Zaposleni prema pretežitoj aktivnosti po položaju u zaposlenju, djelatnosti i spolu, po gradovima/općinama, popis 2001.

Tablica 8

	Spol	Zaposleni prema položaju u zaposlenju									
		ukupno	zaposlenici u bilo kojem sektoru vlasništva	samozaposleni, ne zaposjavaju radnike	individualni poljoprivrednici, ne zaposjavaju radnike	samozaposleni, zaposjavaju radnike	individualni poljoprivrednici, zaposjavaju radnike	rade samo po ugovoru o djelu, autorskom ugovoru ili dobivaju naknadu u gotovini	pomažući član obitelji u poduzeću, obrtu i si. nekog od članova kućanstva	pomažući član obitelji na poljoprivrednom gospodarstvu	ostali
Općina Sveta Marija	sv.	1.202	775	16	337	33	-	26	1	11	3
	m	626	454	14	113	24	-	16	-	2	3
	ž	576	321	2	224	9	-	10	1	9	-
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	sv.	382	34	1	333	3	-	-	-	11	-
	m	137	21	1	111	2	-	-	-	2	-
	ž	245	13	-	222	1	-	-	-	9	-
Rudarstvo i vađenje	sv.	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	m	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	ž	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Prerađivačka industrija	sv.	360	328	2	2	8	-	19	-	-	1
	m	185	162	2	2	7	-	11	-	-	1
	ž	175	166	-	-	1	-	8	-	-	-
Opskrba električnom energ., plinom i vodom	sv.	12	12	-	-	-	-	-	-	-	-
	m	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-
	ž	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Građevinarstvo	sv.	69	57	4	-	7	-	1	-	-	-
	m	65	54	4	-	6	-	1	-	-	-
	ž	4	3	-	-	1	-	-	-	-	-
Trgov. na veliko i malo; popr. motor. vozila i motocikla te predm. za osob. upotr. i kućanst.	sv.	70	58	2	-	7	-	2	1	-	-
	m	30	24	1	-	5	-	-	-	-	-
	ž	40	34	1	-	2	-	2	1	-	-
Hoteli i restorani	sv.	25	21	1	-	3	-	-	-	-	-
	m	10	8	1	-	1	-	-	-	-	-
	ž	15	13	-	-	2	-	-	-	-	-
Prijevoz, skladištenje i veze	sv.	45	41	2	-	1	-	1	-	-	-
	m	36	32	2	-	1	-	1	-	-	-
	ž	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Financijsko posredovanje	sv.	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	m	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	ž	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Poslov. nekretn. iznajmij. i poslovne usluge	sv.	17	11	1	1	3	-	1	-	-	-
	m	10	6	1	-	2	-	1	-	-	-
	ž	7	5	-	1	1	-	-	-	-	-
Javna uprava i obrana; obv. socijal.	sv.	30	30	-	-	-	-	-	-	-	-
	m	22	22	-	-	-	-	-	-	-	-
	ž	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Obrazovanje	sv.	29	29	-	-	-	-	-	-	-	-
	m	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	ž	26	26	-	-	-	-	-	-	-	-
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	sv.	25	24	1	-	-	-	-	-	-	-
	m	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-
	ž	20	20	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostale društ., soc. i osob. uslužne djelat.	sv.	17	14	2	-	1	-	-	-	-	-
	m	13	12	1	-	-	-	-	-	-	-
	ž	4	2	1	-	1	-	-	-	-	-
Nepoznata djelatnost	sv.	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-
	m	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	ž	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-

I - POLAZIŠTA

Poljoprivredno stanovništvo prema aktivnostima i spolu, po gradovima/općinama, popis 2001.

Tablica 9

	Spol	Ukupno poljoprivredno stanovništvo	Aktivno poljoprivredno stanovništvo				Udržavano poljoprivredno stanovništvo							
			svoga	obavljaju zanimanje na svom poljoprivrednom gospodarstvu i ne zapošljavaju radnike	obavljaju zanimanje na svom poljoprivrednom gospodarstvu i zapošljavaju radnike	pomažući članovi	svoga	kućanice	djeca od 0-6 godina	djeca od 7-14 godina koja se ne školuju	učenici		studenti	nesposobni za rad
											osnovnih škola	srednjih škola		
Županija	sv.	16.317	13.037	10.447	30	1.770	3.259	308	751	12	1.064	593	179	274
	m	6.884	5.447	4.502	19	481	1.431	-	383	9	559	266	74	84
	ž	9.433	7.590	5.945	11	1.289	1.828	308	368	3	505	327	105	190
Općine														
Sveta Marija	sv.	421	375	333	-	11	46	9	8	-	14	11	1	3
	m	149	125	111	-	2	24	-	5	-	11	5	-	3
	ž	272	250	222	-	9	22	9	3	-	3	6	1	-

S obzirom na demografski potencijal, strukturu i razmještaj naselja, te stupanj razvijenosti komunalne i društvene infrastrukture, Općina ima zadovoljavajuće pretpostavke da uz odgovarajuću potporu s viših razina i poticajne mjere (policentrični razvoj naselja, obnova ruralnih područja) stvori dobru osnovu za budući razvoj.

Za daljnji razvitak gospodarstva potrebno je postojanje određenih preduvjeta koji su datost ili su stvoreni, a čine ekonomske, socijalne, prostorne i druge čimbenike.

Analiza prirodnih preduvjeta, stupnja ekonomske razvijenosti Općine, te akumulativne i reproduktivne sposobnosti ukazuju da ovo područje ima dobre uvjete za razvitak, ali će biti potrebni i dodatni impulsi razvitku s razine Županije i šire.

Osnovna orijentacija u gospodarskom razvoju je tržišno gospodarstvo i uvođenje suvremenih tehnologija, ali značajniju pozornost treba posvetiti održivom razvoju koji mora poštivati dostignuća u vrednovanju i zaštiti prostora i okoliša.

Kod definiranja koncepcije gospodarskog razvitka Općine u prvom redu treba uzeti u obzir njene funkcije značajne za širi prostor, tj. za prostor Županije, pa čak i Republike, polazeći od prirodnih uvjeta za razvitak, a zatim treba poticati uklapanje Općine u transformacijske procese što ih donosi sadašnji i budući znanstveno-tehnički napredak, te dopuniti sadašnju strukturu gospodarstva novim djelatnostima.

• *Pretpostavke za brzi i kvalitetan napredak temelje se na:*

- aktiviranju ljudskog potencijala (zadržavanje i korištenje postojećeg kadrovskeg potencijala na području Općine, uz veći angažman znanja i kreativnih sposobnosti)
- pravilnom korištenju prirodnih obilježja i zemljopisnih prednosti
- uravnoteženom razvoju već izgrađenih gospodarskih resursa uz naglasak na daljnjem razvoju malog i srednjeg poduzetništva,
- razvoju poljoprivrede u smislu uzgoja zdrave hrane
- tržišno-ekonomskom poslovanju uz razvoj marketinga
- ulaganju u kvalitetu, inovacije i suvremenu tehnologiju
- povezivanju sa stranim partnerima.

I - POLAZIŠTA

Prostorni pokazatelji

Prirodne karakteristike prostora i resursi čine osnovu i poticaj svake ljudske djelatnosti, a specifičnosti prostora ogledavaju se u specifičnostima gospodarskog razvoja.

Prirodne osobitosti, naseljene cjeline i pojedinačne građevine čine kulturno i prirodno nasljeđe prostora. Zaštita tog nasljeđa, te sprečavanje narušavanja ravnoteže u okolišu polazište su za izradu razvojnih planova i za revitalizaciju prostora.

Kontinuiranim naseljavanjem i čovjekovom djelatnošću kroz višestoljetno razdoblje, ovo je područje mijenjalo svoju prirodnu sliku.

Građevinska područja naselja Svete Marije i Donjeg Mihaljevca formirala su se sjeverno uz glavni prometni pravac – državnu cestu Čakovec-Prelog-Donja Dubrava-Koprivničko križevačka županija.

Ova cesta se poklapa i s lokalnom osovinom razvitka koju preko svojih utjecajnih funkcija definiraju grad Čakovec i grad Prelog.

Posebno je u novije vrijeme naglašen utjecaj grada Preloga koji proizlazi iz njegovih upravnih funkcija kao utjecajnog središta donjomedimurskog prostora, koji se podudara s teritorijem Županije istočno od autoceste Goričan-Zagreb.

Ograničenja u razvoju vezana su uz vodne resurse (podzemne vode) i značajni krajobraz rijeke Mure. Na području Općine akumulirane su znatne količine podzemne vode. Količina i kvaliteta tih voda nije dovoljno istražena, ali se smatra dijelom vodonosnika koji predstavlja značajan potencijal u opskrbi pitkom vodom, kako područja Županije, tako i šireg kontaktnog područja (prema jugu). Podzemne vode ovog vodonosnika vrlo su slabo zaštićene od prodora zagađivanja s površine, pa u tom smislu u budućnosti valja osigurati maksimalnu zaštitu.

Može se reći da za područje iznad vodonosnika, kao i njegovih utjecajnih zona, postoji ograničavajući faktor za razvoj određenih namjena i vrsta djelatnosti, odnosno postoji nužnost provedbe odgovarajućih mjera zaštite.

Urbaniziranost područja, neriješena odvodnja i neriješeno deponiranje raznih vrsta otpada, kao i intenzivna obrada poljoprivrednog zemljišta uz korištenje kemijskih sredstava za zaštitu i prihranjivanje, te pojava farmi, uzrok su zagađenju tla, pa tako i podzemnih voda.

Vodni ekosustav rijeke Mure, Drave, te njezine okolice, kao i mnogobrojnih pritoka, predstavljaju vrijedan prirodni potencijal, jedinstvenih vrijednosti za lokalnu sredinu i šire. U cilju njihove zaštite i očuvanja moraju se postaviti određena ograničenja u širenju namjena koje ih narušavaju.

Problemi vezani uz prostorne transformacije bitno utječu na neke dijelove prirode i krajobraza. Gradnjom magistralnih infrastrukturnih vodova (naftovod, plinovod, dalekovod), te regulacijom rijeka i potoka, kao i eksploatacijom šljunka došlo je (ili će doći) do velike prostorne transformacije krajobraza i same prirode (nestajanje autohtone vegetacije i faune).

Novi i vrlo izraženi prostorni elementi istovremeno utječu i na gospodarske, pa i na društvene osobitosti ovog područja (promjene u sustavu povezivanja i komuniciranja, promjene u funkcijama naselja, biološke promjene, ekološke promjene u najširem smislu) i predstavljaju nova ograničenja u prostoru.

Najznačajniji potencijal Općine Sveta Marija je kvalitetno poljoprivredno zemljište, visoke vrijednosti krajolika, skoro potpuna infrastrukturna opremljenost.

Jedina negativnost je premalen broj zaposlenih na području Općine.